

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum attributa diuina ex natura rei distinguantur inter se, & à diuina
essentia. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

onorum, quoniam eodem numero tono ab arte musica considerantur, non est quantitas realis. Haec tamen & alia, quae hoc loco à Caietano, & aliis disputantur, breuitatis gratia, & quia eorum examen ad dialecticum, philosophum, aut metaphysicum potius, quam ad Theologum spectat, omitto.

ARTICVLVS II.

Virum relatio in Deo sit idem, quod sua essentia.

DISPVATIO I.

Gilberti error.

PRIMO loco refert D. Thomas errorem Gilberti Pictaenensis Episcopi, quem retractauit postea in Concilio Rhemensis, non quidem illo, quod fuit sub Leone tertio celebratum, contineturque in secundo tomo Conciliorum, sed in alio temporibus Bernardi sub Eugenio tertio, cuius idem Bernardus sermone 80. super Cantica meminit. Error Gilberti fuit, quod asseruerit relationes diuinas esse assistentes, & quasi extrinsecus affixas essentiae, sic nimirum, ut non essent idem cum ea, sed ab ea distinctae, eidem assistentes, & coniunctae. Radicem huius erroris, ait Diuus Thomas, fuisse, quod Gilbertus in relationibus creatis praedicamenti relationis considerauit proprium dumtaxat earum modum, in quo à ceteris praedicamentis distinguuntur, nempe esse ad aliud, non vero considerauit id, quod commune est omnibus praedicamentis accidentium, esse videlicet in subiecto, quod quidem coniunctum, intrinsecumque est modo proprio relationum. Ita enim relatio ad praedicamentum spectans habitudo est vnus ad aliud, ut cum accidens sit, de intrinseca ratione illius sit, inesse ei, cuius est habitudo. Solum ergo attendens Gilbertus ad modum proprium relationum asseruit, nullam, siue increatam relationem, ita esse in eo, quod formaliter referre faciat ad aliud, quasi illi inlit, aut cum eo idem sit: sed dumtaxat illi assistere.

Prima conclusio D. Th. Relatio in Deo est idem cum diuina essentia.

Relato hoc errore, duas statuit D. Thomas conclusiones. Prima est, Relationes diuinae sunt re ipsa idem cum diuina essentia. Est de fide: ut constat, non solum ex Concilio Rhemensis, in quo error Gilberti damnatus est, sed etiam ex Concilio Lateranensi 2. sub Innocentio 3. cap. *Firmiter*, & capite *Damnatus*, de summa Trinitate & fide Catholica. Si namque in Deo relationes essent realiter ab essentia diuersae, foret, utique quaternitas rerum in Deo, trium videlicet relationum, inter quas reperiretur discrimen reale, & essentiae simili discrimine à relationibus diuersae: contra id quod capite *Damnatus*, definitur. Item, essentia diuina non esset simplex omnino: iam enim compositionem cum relationibus efficeret in constituendis personis diuinis, contra decretum cap. *Firmiter* citati. Probat Diuus Thomas conclusionem in argumento *sed contra*, quoniam res omnis, quae non est diuina essentia, est creatura: quare si relationes, quae re ipsa sunt in Deo, non essent diuina essentia, essent creaturae, ac proinde tribuendus eis non esset cultus laetiae, contra id, quod in praefatio Trinitatis canitur, *et in personis proprietatis, & in maiestate adoretur aequalitas*. In corpore vero articuli eam probat, quia quod in rebus creatis habet esse accidentis, translatum ad Deum habet esse substantiae: eo quod in Deo, propter omnimodam simplicitatem, nullum sit accidens: quare relationes diuinae non sunt accidentia.

Molina in D. Thom.

A sed habent esse substantiale diuinæ essentiae, suntque idem cum ea.

Secunda conclusio, Relatio in Deo ratione distinguitur ab essentia. Hanc probat D. Thomas, quoniam in relatione diuina importatur respectus ad terminum, non verò in diuina essentia.

Secunda cõcl.

DISPVATIO II.

Virum attributa diuina ex naturæ rei distinguantur inter se, & à diuina essentia.

B

Licet Diuus Thomas in hoc articulo solum de modo distinctionis, accidentitatis relationum diuinarum cum diuina essentia disputet, oportet tamen erit, examinemus quanta sit identitas, distinctioque rationum omnium realium, quae sunt formaliter in Deo. Ut verò ab absolutis incipiamus, ex dictis q. 4. art. 2. disp. 2. si iungas eas, quae ad calcem art. vltimi quaestionis 2. diximus, est manifestum, eiusmodi rationes reales absolutas, quae formaliter sunt in Deo, non esse aliud, quam perfectiones simpliciter, de quibus locis citatis dictum est, quaeque attributa diuina dici consueuerunt. Quia vero, sicut ad finem articuli vltimi citati, ostendimus, de perfectionibus eiusmodi formare non possumus in hac vita conceptum absolutum incomplezum, qui sit ipsarum proprius, sed eum tantum, qui communis etiam sit similibus perfectionibus creatis, inde est, ut nomina, quibus illas sine admixtione alterius conceptus connotatiui alicuius negationis, aut cuiusuis alterius significare consueuimus, esse soleant analogae, Deo & creaturis communia: sic habent scientia, intellectus, voluntas, &c.

C

Dixi, esse soleant analogae, communia Deo, & creaturis: quia, ut q. 13. art. 1. disp. 2. ostensum est, ea, quae concipere non possumus conceptu illis proprio, quin sit complexus, admiscens conceptum connotatiuum, significare possumus nomine proprio, quod significet rem illam, quoad id, quod est in se, quin aliud quippiam misceatur, iuxta modum, quo ostendimus vocabulum *Deus*, & *Deitas*, significare naturam ipsam diuinam, quoad rationem absolutam singularem, quam in se habet, & quam esse scimus, licet nesciamus, in hac vita quid, & quae in se ipsa sit. Haud secus si vox, *aeternitas*, imposita sit ad significandam durationem diuinam singularem, quam nos concipimus & explicamus per hanc orationem, duratio vtriusque infinita ac indiuisibilis, erit nomen significans sine admixtione alterius rei perfectionem simpliciter singularem, quam Deus habet. Idem dic de vocabulo, *omnipotentia*, si nomen sit composita figura incomplexe significans potentiam diuinam in singulari, sine admixtione aliqua. Quod sit, ut perfectiones simpliciter, quae sunt in Deo, licet à nobis concipi non possint in hac vita conceptu incomplexe absoluto ipsi proprio, significari tamen possint, tum nomine analogo, cuius ambitu, & ipsa, & similes perfectiones creatae comprehendantur, tum etiam nomine singulari proprio.

D

Ut ad calcem articuli vltimi citati dictum est, quamuis vnaquaque perfectio simpliciter appellari possit attributum diuinum, interdum tamen attributum diuinum sumitur pressius, pro solis illis perfectionibus simpliciter, quae tamquam affectioes substantiae & essentiae diuinæ à nobis concipiuntur, tales sunt intellectus, voluntas, scientia, potentia, &c. id quod innuit Damascenus 1. lib.

Attributa quibus conceptibus & nominibus concipiuntur à nobis, & significentur in hac vita.

Attributum diuinum bisarria sumitur.

fidei orthodoxae capite 12. Iuxta hanc verò acceptionem, neque Deus, neque Deitas; neque substantia, & ens, computabuntur inter diuina attributa, eò quòd concipiuntur à nobis tamquam ipsa Dei natura & essentia, aut tamquam praedicata de intrinseca ratione essentiae, & non tamquam affectiones naturae diuinae. Sumpto ergo attributo diuino hoc modo, proposuimus quaestionem, Vtrum attributa diuina inter se, & à diuina essentia ex natura rei distinguantur.

Attributa diuina propria ac propriae.

Ex haecenus dictis est manifestum, quamuis sumpto vocabulo attributi diuini latissime, quicquid de Deo verè praedicatur, appellari possit Dei attributum: tamen de attributis diuinis modò loquimur, loquunturque communiter Doctores, solum id dici diuinum attributum, quod est ratio realis absoluta existens formaliter in Deo, ac proinde quod est perfectio simpliciter. Imò interdum sumitur pressius, pro ea sola perfectione simpliciter, quae tamquam affectio essentiae & naturae diuinae à nobis concipitur. Hinc est, vt nihil rationis, quod de Deo verè affirmatur, siue illud negatio sit, siue relatio, inter attributa diuina sit computandum, vt esse Dominum creaturarum, esse vnitum naturae humanae, esse immutabile, &c. Fit etiam, vt nihil, quod praedicatione extrinseca dicitur de Deo, in diuinis attributis debeat numerari: qualia sunt, esse cognitum, creare, gubernare, sanctificare res, & similia. Fit demum, vt si perfectio aliqua simpliciter significetur cum admixtione alicuius alterius, quoad id quod admisceatur, non sit attributum.

Prædestinare, prouidere & scire libera scientia an sint in diuinis attributis numeranda.

Quare, quia licet cognitio, & volitio diuina perfectiones sint simpliciter, vt tamen terminantur ad creaturas, addunt supra se ipsas respectum rationis, vt quaest. 14. & 19. ostendimus, sit, vt neque Deum velle, aut scire hoc vel illud creatum, & per consequens, neque prouidere, & praedestinare, quoad id quod eiusmodi actus addunt supra velle & scire diuinum, locum habeant inter attributa diuina: aliàs si nihil horum voluisset Deus ex aeternitate, vt potuit, attributo aliquo perfectioneque cauisset, quod nulla via est concedendum.

Scoti opinio de diuinis attributorum distinctione.

His ita constitutis, Scotus in 1. dist. 8. q. 4. affirmat, attributa diuina inter se, & à diuina essentia distingui ex natura rei formaliter, ita scilicet, vt quamuis intelligere, velle, diuina essentia, sint vna & eadem res: ratio tamen formalis vnus non sit ratio formalis alterius, sed ex natura rei seclusa intellectus operatione diuersa sunt, seu potius non idè formaliter. Quod si Scoto obiecias, ea opinione data, tolli diuinam simplicitatem: id negat, rationemque reddit. Quoniam, inquit, attributa diuina non sunt forma, quae aduent, informantur diuinam essentiam, rationemque subeant parvis eo modo, quo forma create partes sunt, compositionemque efficiunt cum rebus, quarum sunt forma: sed solius sunt rationes formales, à quibus essentia formaliter est realis, puta intelligens, volens, aut aliquid simile: cum verò idem sint re cum essentia, ait, neque ullam cum ea efficiere compositionem, neque etiam tollere Dei simplicitatem.

Suaedet primò.

Potest verò hæc sententia suaderi primò, quoniam filius in diuinis producitur per intellectum, & non per voluntatem: Spiritus sanctus verò producitur per voluntatem, & non per intellectum: ergo intellectus & voluntas ex natura rei seclusa operatione intellectus distinguuntur in Deo, ac proinde distinguuntur formaliter. Consequentia est manifesta, quia si intellectus & voluntas in Deo modis omnibus essent idem ex natura rei, non magis intellectus esset principium producendi filium, quam

voluntas: voluntasque non magis esset principium producendi Spiritum sanctum, quam intellectus, ac proinde non magis filius produceretur per intellectum, quam Spiritus sanctus: nec Spiritus sanctus produceretur magis per voluntatem, quam filius.

Secundò, operatio voluntatis in Deo, nempe velle, supponit ex natura rei operationem intellectus: eò quòd, etiam in Deo nihil sit volitum, quin præcognitum, indeque est, vt processio Spiritus sancti per voluntatem supponat processionem Verbi per intellectum, sique ex natura rei ordo originis inter Filium & Spiritum sanctum, vt quaestione precedente explicatum est: ergo intelligere & velle, intellectusque & voluntas in Deo ex natura rei distinguuntur.

Tercio, filius distinguitur ab Spiritu sancto, quia Spiritus sanctus procedit per voluntatem, filius vero per intellectum: ergo intellectus & voluntas, quæ sunt radix eius distinctionis, cum minimùm ex natura rei ac proinde formaliter distinguuntur.

Quartò, intellectus & voluntas in Deo habent obiecta diuersa à parte rei, nempe verum & bonum: habent præterea distinctas definitiones: intellectus quippe diuinus est id, quo Deus intelligit: & voluntas id, quo Deus vult, cum ergo distinctæ definitiones explicant distinctas rerum naturas: sit, vt intellectus & voluntas in Deo ex natura rei distinguantur.

Confirmatur hæc ratio, quoniam Deus vult voluntate, & non intellectu: intelligit verò intellectu, & non voluntate: ergo intellectus & voluntas in Deo diuersitatem habent ex parte rei: si namque essent idem prorsus, non diceretur Deus potius intelligere intellectu, quam voluntate: nec diceretur velle potius voluntate, quam intellectu: quod pugnat cum veritate, & communi vsu loquentium.

Quintò, intelligere & velle in Deo sunt duæ actiones immanentes: ergo ex natura rei distinguuntur: alioquin non essent duæ, sed vna: Item Deus intelligit mala culpe: nec tamen vult ea, vt est de fide: ergo inter velle & intelligere diuinum reperitur distinctio ex natura rei.

Sextò, de duobus attributis diuinis verè enunciatur duo contradicentia: ergo attributa non sunt à parte rei prorsus idem. Consequentia est manifesta, quippe cum contradicentia nequeunt simul eidem conuenire. Antecedens verò probatur, quoniam verè dixeris, iustitiam esse rationem, per quam Deus est iustus, & aeternitatem non esse rationem, per quam Deus est iustus.

Septimò, intelligere in commune non est formaliter velle in commune: vt constat, quia in rebus creatis hæc non sunt idè: ergo neque intelligere infinitum, quale est diuinum, est formaliter velle infinitum. Consequentia ex eo est manifesta, quòd esse infinitum non destruit rationem eius, cui additur.

Octauò, maior est distinctio inter intelligere & velle in Deo, quam inter Deitatem & Deum: sed Deus & deitas distinguuntur ratione: ergo intelligere & velle in Deo distinguuntur maiori quadam distinctione, quam sit distinctio rationis, ac proinde ex natura rei formaliter differunt.

Sit verò prima conclusio. Omnia attributa diuina secundum suas rationes formales sunt formaliter in Deo. Vt in Deo est formaliter ratio sapientiae, potentiae, intellectus, &c. Si demas Rabbi Moylen, & quosdam alios, quos suppresso nomine refert, impugnatque D. Thomas, quaest. 13. art. 2. omnes conueniunt in hac cõclusionem. Hoc namque est discrimen inter perfectiones simpliciter, quales sunt attributa,

tributa, & perfectiones non simpliciter: quod perfectiones simpliciter sunt in Deo formaliter, perfectiones vero non simpliciter solum sunt in Deo eminenter, vt quaest. 4. art. 2. ostensum est.

Secunda cōcl.
Neque inter se, neque à diuina essentia distinguuntur formaliter attributa.

Secunda conclusio. Attributa diuina, neque inter se, neque à diuina essentia distinguuntur ex natura rei, atque adeo neque formaliter. Hæc est contra Scotum, est tamen communis Theologorum. Eam affirmat Diuus Thomas supra q. 13. art. 4. & 5. In 1. dist. 2. quaest. 1. art. 2. & dist. 22. quaest. 1. art. 3. & q. 7. de potentia, art. 5. & 6. & opusculo 72. Henricus quodlib. 5. q. 1. Durandus in 1. dist. 2. q. 2. Richardus ibidem art. 1. q. 3. Aureolus in 1. dist. 8. q. 3. Othomas & Gabriel dist. 2. quaest. 2. Gregorius dist. 8. quaest. 2. Marsilius in 1. quaest. 12. Capreolus dist. 8. q. 4. Caietanus de ente & essentia cap. 6. quaest. 12. Ferrariensis 1. contra gentes cap. 32. & ceteri, præter paucos Scoti sectatores.

Est præterea communis Sanctorum, Bernardus sermone 80. super Canticam refert, In Concilio Rheimense ab Eugenio Pontifice congregato, displicuisse valde Patribus, quod Gilbertus Pictauiensis Episcopus inter alia, quæ in eo Concilio iussu Patrum retractauit, assererit, attributa diuina non predicari de Deo in abstracto, sed in concreto, quasi Deus non esset veritas, sed verus, neque esset sapientia, aut æternitas, sed sapiens, & æternus: quod tamen in sensu formali ac simpliciter tenetur is concedere, qui assererit attributa diuina inter se, & à diuina essentia distinguuntur formaliter: non secus ac simpliciter & absolute concedendum est, actionem non esse passionem, & candorem non esse similitudinem quam fundat.

Præter testimonia Dionysij, Augustini, Hilarij, Anselmi, & Fulgentij, quæ supra quaest. 3. art. 3. citauimus, quibus manifestè docent, attributa, neque inter se, neque à diuina essentia vlllo pacto ex natura rei distinguuntur, sed in Deo hæc omnia esse vnum quid simplicissimum. præter testimonia etiam Augustini, Gregorij, Anselmi & Bernardi, quæ citauimus quaestione 10. articulo 1. disputatione 2. conclusione secunda, quibus idem affirmant de æternitate, imò de cæteris etiam attributis collatis cum essentia diuina, Dionysius ad initium quinti capitis de diuinis nominibus. *Non aliud*, inquit, *ipsum bonum dicimus, aliud id, quod est, aliud vitam, aut sapientiam, &c.* Fulgentius de fide ad Petrum tom. 1. operum Augustini. *In Dei substantia non est aliud, quod non sit substantia, quasi aliud sit ibi substantia, aliud quod accidit substantia, quicquid ibi intelligi potest, substantia est. Verum hæc dici possunt facile, & credi, videri autem, nisi puro corde, omnino non possunt.* Hæc Fulgentius. Diuus Augustinus in libro de cognitione vera vitæ capite 7. *Deus*, inquit, *spiritus est, totam vitam, totam sapientiam, totam æternitatem simul essentialiter possidens, idem ipsa vita, ipsa sapientia, ipsa veritas, ipsa iustitia, ipsa æternitas existens, omnem creaturam instar puncti in se continens.* Legito quæ in eo capite sequuntur, & 6. de Trinitate capite 7. & 15. de Trinitate capite 6. quibus in locis affirmat, in Deo non esse aliud, esse beatum, & aliud magnum, aut sapientem, &c. Bernardus 5. de Consideratione. *Non est in Deo nisi Deus, Quid?* inquit, *Negus Deum habere diuinitatem? Non, sed quod habet, hoc est. Et inferius: Multa dicuntur esse in Deo, sed multa vnum: alioqui si diuersa putemus, non quæternitatem habueris, sed cententiam. Verbi causa dicimus magnum, bonum, iustum, & innumera talia, sed nisi omnia vnum in Deo, & cum Deo consideres, habebis multiplicem Deum.* Hieronymus lib. 1. de summo bono, sententia Molina in D. Thom.

A *tia 5. Non vsu, inquit nostro aliud Deum putare, aliud pulchritudinem eius, atque aliud magnitudinem ipsius debemus. Pulchritudo, & magnitudo Dei ipse Deus est.* Et sententia 6. *Ideo Deus simplex dicitur, quia aliud non est ipse, & aliud quod in ipso est.* Anselmus Monolog. 16. de attributis sic loquitur. *Idem est quodlibet vnum illorum, quod omnia sunt simul, siue singula: ut cum dicitur iustitia vel essentia idem significat, quod alia, vel omnia simul, vel singula.*

Eadem sententia fuit Aristotelis 12. Metaphys. textu 37. quo in loco docet, Deum esse simplicem substantiam, subiungitque: *Simplex autem qualiter habens ipsum, id est, in quo id, quod habet, & quod habetur sunt idem.* Et textu 39. ait, Deum habere vitam æternam, & esse ipsam vitam æternam. Verba Aristotelis sunt: *Quære vita & duratio continua & æterna existit in Deo, hoc enim Deus.* Et textu 51. affirmat Deum esse suum intelligere. Potest etiam ex doctrina illius confirmari, quoniam asseruerat Deum esse actum purum, esseque omnino immutabilem: ergo credidit attributa diuina, neque inter se, neque à diuina essentia distinguuntur ex natura rei: ægrè namque intelligi potest, quod distinguantur ex natura rei ab essentia, & diuina essentia ad ea non comparatur, vt potentia ad actum.

C Eadem sententia fuit Commentatoris, Auicennæ, atque Algazelis, quorum testimonia, si placent, lege apud Capreolum in prima distinctione 8. quaestione 4. articulo 1. conclusione 1. Inferamus etiam hoc loco mirabilem illam sententiam Alcinoi Philosophi Platonici, quam ex eo transcriptit Ludouicus Viues super Augustinum 8. de Ciuitate Dei cap. 6. habetque in hunc modum: *Deus ipse supremus, æternus, ineffabilis, seipso perfectus, nullius rei indigus, diuinitas, essentia ratio, veritas, harmonia, bonum existit: neque verò hæc ita diuimero, vt inter seipsa disjungam, imò vt vnum potius quæta considero.* Hæc Alcinous.

D Deinde rationibus potest eadem sententia probari, quoniam si attributa diuina ex natura rei distinguerentur inter se, & à diuina essentia, Deus diuina essentia, non esset omnino simplex: at c. Firmiter, & c. Damianus, de summa Trinitate & fide Catholica contrarium his verbis definitur: *Vnus est Deus, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, tres persone, sed vna essentia, substantia, seu natura simplex omnino.* Conclusio verò probatur ex eo, quoniam, si attributa rei distinguerentur, sanè in diuina essentia esset multitudo quædam rationum formalium realium, quarum vna non esset alia, quod aperte pugnat cum optimo simplicitate. Etenim simplicius quid erit, in Deo vnaqueque earum, quam collectio omnium, esto reipsa inter se sint idem. Quate non satis tutam indico sententiam Scoti.

Confirmatur rationibus proposita sententia.

E Secundò, non plus distinguuntur attributa diuina inter se, & ab essentia, quam relationes distinguuntur ab essentia, vt etiam Scotus ipse cõfiteretur: sed in Concilio Florentino sess. 18. & 19. sæpe asseritur relationes sola ratione distinguuntur ab essentia: quod licet non sit definitio Ecclesiæ, eò quod non habeatur in definitionibus, sed in disputationibus circa processionem Spiritus sancti in eo Concilio inter Latinos & Græcos habitis, doctissimo illo Ioanne agente partes Latinorum, & Marco Ephesino partes Græcorum: est tamen maxime cuiusdam auctoritatis, non solum propter viri eruditionem, sed etiam quia Concilium annuere, approbareque videtur disputationem: neque ea de re vlla fuit concertatio, sed consensus vnanimis inter Græcos & Latinos: sic ergo, vt attributa diuina, neque inter se, neque à diuina essentia distinguantur ex natura rei.

Scoti sententiam non ita tutam esse.

Tertio, si sapientia, verbigratia, ex natura rei esset à Deitate distincta, ita nimirum, ut ratio vna formalis ex natura rei non esset alia, sequeretur Deitatem, consideratam præcisè à sapientia non esse se ipsa sapientem, sed aliquo alio ex natura rei ex se distincto: unde iam multa absurda sequuntur. In primis enim Deitas, comparatione sapientiae habebit instar potentiae ad suum actum. Deinde dabitur aliquid in Deo, quod seipso non sit omni ex parte perfectum, sed indigeat, ut aliquo alio perficiatur, nempe Deitas, sapientia, cæterisque attributis. Præterea aliquid erit formaliter in Deo, quod neque sit formaliter Deus, neque Deitas, nempe sapientia & cætera attributa, quæ Scotus asserit formaliter à Deitate distinguui, ac proinde non esse formaliter, sed re dumtaxat Deitatem. Cum ergo hæc omnia absurdissima sint, dicendum erit attributa diuina, nec inter se, nec à diuina essentia distinguui ex natura rei.

Tertia conclusio. Attributa diuina tum inter se, tum à diuina essentia, virtute & eminenter distinguuntur formaliter. Conclusio in hæc modum exponitur. Attributa sunt formaliter in Deo secundum suas proprias rationes formales, ut habet prima conclusio, nullaque profus est formaliter inter ea distinctio ex natura rei, quin potius omnibus modis sunt idem, ut habet secunda conclusio, nihilominus virtute & eminenter datur inter ea formalis distinctio. Sic enim Deus est formaliter singula attributa, sic habet aliquid secundum vnum attributum, & non secundum alia: sic attributum vnum in Deo est ratio alterius, aut aliud supponit, sic velle supponit intelligere, ac si illa essent distincta. Itaque distinctio formalis attributorum inter se, & ab essentia, non est formaliter in Deo, sed virtute & eminenter: perinde atque calor in sole non formaliter, sed virtute & eminenter reperitur. Quod sit, ut quemadmodum sol, licet non sit formaliter calidus, calefacit tamè ac si formaliter esset calidus: eodè quod eminenter calorem continet: ita diuina attributa perinde quoad aliquam in Deo sese habeant, ac si formaliter inter se distinguerentur: cum tamen formalis eorum distinctio non sit inter ipsa formaliter, sed virtute solum & eminenter. Conclusio hæc licet, quod recorder, non sit expressa in Diuo Thoma, est tamen quorundam, quos Scotus refert in i. dicit. 2. quaest. 7. prope finem, paulò ante solutionem argumentorum. Eandem non improbat, quin potius approbare videtur ibidem Scotus: tamen ea non contentus, vltimis distinctionem formalem in Deo constituit. Eadem est expressa sententia Caietani inferius quaest. 39. art. 1. Quomuis autem hi autores solum loquantur de distinctione relationum diuinarum ab essentia: idem tamen dicerent de distinctione attributorum inter se, & ab essentia, ut aperte Caietanus de ente & essentia cap. 6. quaest. 12. affirmat.

Hanc conclusionem probant argumenta, quibus opinionem Scoti confirmauimus. Cum enim ostensum sit, in Deo propter omnimodam simplicitatem, aequalitatem, infinitatem, ac illuminationem cuiusque attributi, omnia esse profus idem ex natura rei: argumenta verò illa probent, aliqua conuenire Deo per rationem formalem vnius attributi, quæ eadem non conueniunt per rationem formalem alterius: eòdem præterea probent rationem formalem vnius attributi supponi à ratione formali alterius, quo modo velle supponit intelligere: sit, ut attributa & essentia perinde se habeant in Deo, ac si inter se ex natura rei distinguerentur, & quod inde

A sequitur, ut virtute ac eminenter inter se distinguantur. Quare cum nullum absurdum sit, ut ab eo, quod virtute & eminenter est tale, id proueniat, quod ab eodem proueniret, si formaliter tale esset: efficitur, ut nullum absurdum sit, id, quod in rebus creatis propter distinctionem & ex natura rei cernitur, reperiri in Deo propter eandem distinctionem, non formaliter, sed virtute & eminenter in ipso inuentam: id quod Caietanus quaest. 39. art. 1. citato ad secundum Diui Thomæ egregiè notauit, tamen si verba illius non nihil à nostris differant.

B Illud est animaduertendum, perfectiones, quæ in Deo sunt solum eminenter, quales sunt perfectiones non simpliciter rerum creaturarum, non esse in Deo virtute distinctas, quasi in eo reperiantur multa virtute distincta. Etenim cum in Deo non sint propriæ rationes formales eiusmodi perfectionum, sed solum virtute, & eminenter contineantur in vna superiori, à qua proximè vel remotè profluunt, ea virtualis ipsarum distinctio in Deo non est. Perfectiones verò simpliciter, quia secundum suas proprias rationes formales analogicas, Deo & rebus creatis communes, reperiantur in Deo, ita propter Dei infinitatem, actualitatem, illimitationem, ac omnimodam simplicitatem, vniuntur in eo in vnicam rationem formalem, ut illa virtute, ac eminenter sit plures, eaque ratione in Deo non solum sint formaliter singula perfectiones simpliciter, quæ in rebus creatis diuiduntur, sed etiam earum distinctio, quæ formaliter cernitur in creaturis, sit virtute & eminenter inter ipsasmet rationes formales, secundum esse, quod habent in Deo.

C Ad primum ergo argumentum, quo opinionem Scoti confirmabamus, concessio antecedente, neganda est consequentia: ut enim filius procedat per intellectum, & non per voluntatem, & Spiritus sanctus per voluntatem, & non per intellectum, satis est, si intellectus & voluntas in Deo virtute distinguantur ex natura rei, neque est necesse, ut formaliter contineant distinctionem ex natura rei: quippe cum, ut dictum est, à distinctione ex natura rei reperta virtute & eminenter inter aliqua, id prouenire possit, quod à distinctione ex natura rei, si inter illa formaliter daretur, eueniret. Ad probationem verò consequentiæ dicendum videtur, si intellectus & voluntas ita ex natura rei essent idem modis omnibus, ut neque virtute continerent formalem diuersitatem, sequelem fore optimam: ac cum ita sint idem ex natura rei omnibus modis, ut nihilominus virtute complectantur distinctionem formalem, nullam esse vim in sequela.

D Ad secundum, concessio etiam antecedente, neganda est consequentia: eò quod ad id quoque distinctio virtualis inter illa sufficiat. Quo eodem modo ad tertium respondebis.

E Ad primam partem quarti argumenti, concessio antecedente de obiecto quoad rationem sub qua, non verò de obiecto primario, quod à Deo intelligitur & amat (hoc enim vnum est & idem, nempe diuina essentia) negandum est inde fieri, ut intellectus & voluntas in Deo distinguantur ex natura rei: satis namque est, si propter omnimodam simplicitatem, ac illimitationem diuinam, virtute solum inter se distinguantur.

F Ad secundam partem negandum est, intellectum & voluntatem diuinam, quicquamve eorum, quæ in Deo sunt formaliter, posse propter sui simplicitatem, illimitationem, ac omnimodam infinitatem definiti: explicationes autem illæ, & aliæ similes, quas fingimus, consueuntur instar definitionum, quibus

MOL
IN
D

Tertia cõcl.
Attributa
diuina
distinguuntur
se & à
diuina essen-
tia, virtute
& eminenter
distinguuntur
formaliter.

Quibus ar-
gumentis
probat
conclusio.

Perfectiones
non simpliciter
rerum creaturarum
in Deo, non
distinguuntur
in Deo
virtute.

Ad primum
arg. pro Scoti
sententia.

Ad secundum
Ad tertium

Prima pars
quarta argu-
mentum dicitur
non.

quibus definire consuevit perfectiones, quae in rebus creatis diuinae sunt, ac limitatae. Quod si perfectio aliqua diuina explicari posset, ut est in Deo, simul explicarentur omnes: quemadmodum fieri etiam nequit, ut una cognoscatur, ut est in se, quin caetera cognoscantur.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, admissio antecedente, neganda est consequentia: quia ad id distinctio virtualis satis est.

Ad quintum arg. Ad primam partem quinti argumenti respondeo, intelligere & velle esse duas actiones immanentes, ratione tantum, virtuteque distinctas: esse tamen vnum quid simpliciter, & non plura ex natura rei. Ad secundam partem dico, ad id quoque sufficientem esse distinctionem ex natura rei virtute repositam inter intelligere & velle diuinum. Aduerte tamen, velle, aut non velle aliquid extra Deum, solum addere in Deo respectum rationis, aut negationem talis respectus, supra velle diuinum, quo Deus seipsum vult: quoad huiusmodi vero respectum, aut negationem, esse poterit distinctio ex natura rei, qualis esse potest inter respectus rationis, aut negationis.

Ad sextum. Ad sextum, concessio antecedente, neganda est consequentia: quia ad id sufficit diuersitas, pluralitasque virtualis: imò saepe satis est sola distinctio rationis.

Ad septimum. Ad septimum, concessio antecedente, si intelligatur ratione intellectuum & volitionum creaturarum, neganda est consequentia: quia intelligere diuinum non quouis modo est infinitum, sed ita, ut sit illimitatum ad omnem perfectionem simpliciter, ratione cuius illimitationis habet, ut formaliter sit omnis perfectio simpliciter, ac proinde, ut sit formaliter velle, &c.

Ad octauum. Ad octauum, concessio maiori, & minori, neganda est consequentia: intra limites namque distinctionis rationis maior est distinctio inter intelligere & velle, quam inter Deum & Deitatem; eod quod, cum intelligere & velle distinguantur virtute ex natura rei, longè maius habeant fundamentum distinctionis rationis: quam Deus & Deitas: quae de causa de Deo & Deitate solum formamus duos conceptus formales, qui distinguuntur abinuicem tamquam conceptus concreti & abstracti: de attributis vero diuinis formamus conceptus formales prorsus diuersos.

DISPUTATIO III.

Virum attributa diuina inter se & à diuina essentia ratione distinguantur.

Aureoli & nominalium sententia. Aureolus in 1. dist. 8. quaest. 3. Othomas, & Gabriel d. 2. q. 2. Gregorius d. 8. q. 2. Marsilius in 1. q. 12. & quidam alij affirmant, attributa diuina inter se & à diuina essentia, non in eo sensu distincti ratione, quasi etiam quando apprehenduntur distinctis conceptibus, detur distinctio aliqua rationis, in ipsis perfectionibus, quae sunt in Deo sed distinctio, in quantum est in ipsis conceptibus, quibus apprehenduntur, qui diuersi sunt inter se, non vero in perfectionibus apprehensis. Unde nonnulli ex his Doctoribus concedunt, Deum voluntate intelligere, & intellectu velle eod quod, ut dicunt, intellectus & voluntas in Deo sunt idem prorsus. Superuacaneum vero duxi referre argumenta, quibus ad haec asserenda ducuntur.

Prima conclusio. Sic ergo prima conclusio: Attributa diuina comparatione intellectus viatoris, qui ea apprehendit, ita distinguuntur ratione, ut distinctio non solum sit in conceptibus formalibus, quibus apprehenduntur. Molina in D. Thom.

A tur, sed etiam in rationibus ipsis formalibus apprehensis, seu in conceptibus obiectiuis, per comparationem tamen ad formales, per quos percipiuntur. Probatur conclusio, quoniam, ut q. 1. artic. 4. cum D. Thomas rationem reddit quare nomina diuinorum attributorum synonyma non sunt, explicatum est, viatores tam homines, quam Angeli, de perfectionibus simpliciter, quas Deus vnitas in se complectitur, formant distinctos conceptus, idque propterea quod concipiunt eas ex his, quae sunt in rebus creatis, ut sapientiam diuinam ex creatis, voluntate diuinam ex creatis, & ita de reliquis: quare sicut diuersae perfectiones creaturarum sunt vnitate in Deo, tamquam in causa, nullaque earum adaequatè, ac plenè imitatur perfectionem diuinam: ita diuersi conceptus perfectionibus creaturarum proportionati, quos viatores de diuinis perfectionibus formant, significat quidem in Deo vnica simplicissimam rationem formalem, in se formaliter ac vnitate habentem rationes omnes formales perfectionum simpliciter, quae in rebus creatis sunt diuinae, nullus tamen eorum ea adaequatè, quoad perfectiones omnes, quas formaliter, ac vnitate in se habet, repraesentat: eod quod non sit conceptus illius, ut est in se: viatores ergo propter rationem redditam, de eadem simplicissima ratione formali multos eliciunt conceptus formales, quibus, quoad ea, quae in seipsa formaliter comprehendit, inadaquatè repraesentatur, & licet illa in se vnitate simul sit sapientia, iustitia, misericordia, &c. conceptus tamen & nomen sapientiae solum illa significant, quia est sapientia, & quoad huius rationem, & non quia est iustitia, aut misericordia, nec secundum iustitiam & misericordiam rationem: quod idem de conceptibus, ac nominibus iustitiae, & misericordiae, caeterorumque attributorum dicendum est.

B Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent: in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

C *Atributa distincti sunt conceptus obiectiui comparatione distinctorum formalium, quos de eis format viator.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent: in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

D *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent: in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

E *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent: in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

F *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent: in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

